

Stojí-li číslovka *tisíc(e)* po jiné číslovce (tedy pro výrazy od 2 000 výše), skloňuje se ve tvaru množného čísla. Počítaný předmět může být jak ve tvaru 2. pádu, tak ve tvaru pádu číslovky: *ke dvěma tisícům lidí/lidem; o dvou tisících lidí/lidech; se dvěma tisíci lidí/lidmi*.
Číslovka *milion* se skloňuje podle vzoru *hrad* (tak i *bilion, trilion...*), *miliarda* podle vzoru *žena*; počítaný předmět zůstává ve 2. pádě.

Číslovky řadové

□ 142. Číslovky *první/prvý, druhý, třetí, čtvrtý...* se ve spojení s podstatnými jmény chovají jako přídavná jména; jak v tomto spojení, tak samostatně se takto i skloňují. Číslovky *první, třetí, tisíci* se skloňují podle vzoru *jarní*, všechny ostatní číslovky, též *prvý*, podle vzoru *mladý*.
Řadové číslovky, jsou-li vypisovány číslicemi, se píší s následující tečkou (psaní s *-ý, -í* na konci není přípustné).

Řadové číslovky se s počítaným předmětem shodují v rodu, čísle i pádu; všechny mohou být i v množném čísle (*nechceme být druzí*).

Ve spojení s *půl* jsou vedle výrazů typu *půl čtvrtého, půl pátého* možná i knižní slovní spojení typu *půl čtvrtá, půl pátá*. Ta se neskloňují.

Číslovky řadové od 20 výše složené z desítek a jednotek mohou mít dvojí tvary: *jed(e)nadvacátý* i *dvacátý první; devětadevadesátý* i *devadesátý devátý* apod. V prvním případě se pádový tvar vyjadřuje jen jednou (*jednadvacátého...*), v druhém případě se obě části skloňují samostatně a píší se odděleně (*dvacátého prvního*).

* **Poznámka:** Tečka po řadové číslovce se nepíše za letopočtem, datem psaným ve formě zlomku, za označením dílu knihy, ročníku časopisu, stránky, kapitoly, paragrafu, označením městského obvodu či čtvrti; všechny tyto výrazy můžeme číst jako číslovku řadovou (starší způsob) i číslovku základní (dnes běžnější).

Číslovky druhové

□ 143. Číslovky *dvojí, trojí, čtvrtý...* se ve spojení s podstatnými jmény chovají jako přídavná jména. Na rozdíl od číslovek řadových je možný i tvar *obojí*. *Dvojí, obojí, trojí* se skloňují podle vzoru *jarní*, ostatní druhové číslovky podle vzoru *mladý*.

Číslovky souborové

□ 144. Číslovky *dvoje, oboje, troje, čtvero, patero...* se chovají jako podstatná jména. Počítaný předmět po číslovkách *dvoje, troje* stojí v jednotném čísle. Po číslovkách *čtvero* a vyšších je počítaný předmět ve 2. pádě množného čísla a neskloňuje se: *čtvero ročních dob, bez čtvera ročních dob..., devatero řemesel, k devateru řemesel...*

Číslovky *dvoje, oboje, troje* se skloňují jako střední rod číslovek *dvojí, obojí, trojí*, jen ve 4. pádu je tvar stejný jako tvar 1. pádu. Kromě 1. a 4. pádu nepoznáme z tvaru, zda jde o číslovku souborovou nebo druhovou (*zatop v obojích kamnech* může být číslovka souborová, jde-li o stejný druh kamen ve dvou místnostech, ale i číslovka druhová, jde-li o kamna různého druhu, např. pilinová a naftová).

Číslovky *čtvero, patero...* se skloňují podle vzoru *město*.

Číslovky násobné

□ 145. Číslovky *jednou/jedenkrát, dvakrát...* (se zakončením *-krát*, před nímž stojí tvar jako číslovka základní) se chovají jako příslovce, a jsou tedy neohebné. Bývají nazývány číslovkami příslovečnými.

Číslovky *dvojnásob(ně), trojnásob(ně)* jsou rovněž neohebné a chovají se jako příslovce.

Číslovky typu *jednoduchý, dvojitý...* se chovají jako přídavná jména a skloňují se podle vzoru *mladý*. Takto i číslovky se zakončením *-násobný*.

Číslovky podílné

146. Číslovky se zakončením *-ina* (*polovina, třetina, čtvrtina...*) se chovají jako podstatná jména a skloňují se podle vzoru *žena*.
Používají-li se slova *půl, čtvrt* jako číslovky, jsou nesklonná.

Číslovky skupinové

147. Chovají se jako podstatná jména a skloňují se podle zakončení *-ice* podle vzoru *růže* (2. pád množného čísla *-ic*). Stejně se skloňuje slovo *polovice*. Mohou se od nich případně tvořit zdvojnásobené tvary na *-ička*, které se skloňují podle vzoru *žena*.

Číslovky neurčité

148. Slova *několik, tolik, kolik, málo, mnoho* mají kromě 1. a 4. pádu podoby se zakončením *-a* (*několika...*); *málo, mnoho*, stojí-li samostatně, mohou mít i 7. pád na *-em* (*spokojit se s málem*). Je-li po *málo* počítaný předmět, *málo* se nesklonuje.

SLOVESA

Číslovky jsou podobné jako zájmena uzavřeným slovním druhem, nové číslovky nevznikají. Dají se jednoznačně vymezit podle významového kritéria – jsou to slova číselného významu a přiřazujeme je k plinovýznamovým slovním druhům. Podle toho, jestli vyjadřují počet určitý či neurčitý, se rozlišují číslovky určité (šestý) a neurčité (několikátý). Obě skupiny se pak tradičně dělí podle významu na 4 druhy: základní – vyjadřují počet (sedm, několik, řadové – vyjadřují pořadí (sedmý, několikátý); druhové – vyjadřují počet druhů (sedmeroý, několikeroý); násobné – označují především počet opakování děje (sedmkrát, několikrát).

V akademické mluvnici se rozlišují ještě další druhy číslovek, např. skupinové, označující početnost skupiny (dvojice, pětiice, tisícovka), díllové, označující velikost dílu (polovina, půl, pětina), nebo souborové, které označují počet souborů (dvojce, několikery) a pojí se s pomnožnými podstatnými jmény (troje nužky).

Číslovky jsou nesourodé z hlediska svých tvarů, tzn. že se sklňují většinou jako jiné slovní druhy: jako podstatná jména (tisíc – stroj, miliarda – žena), jako přídavná jména (druhý – mladý, první – jarní), jako zájmena (jedna – ten).

Některé číslovky mají skloňování, které se odchyluje od pravidelných vzorů, označujeme ho jako zvláštní skloňování. Mají ho některé číslovky základní a neurčité.

Dva, oba – zachovávají soubor duállových tvarů (např. 2. a 6. p. *dvou, obou*, 3. a 7. p. *dvěma, oběma*).

Tři a čtyři mají většinu tvarů jako vz. *kost* v množném čísle, kromě 2. pádu, kde je tvar *čtyř*, hovorově také *třech, čtyřech, a 7. pádu třemi*.

Pět až devadesát devět mají v 1. a 4. p. tvar *pět*, pro ostatní pády tvar *pěti*.

Neurčité číslovky *kolik, tolik, několik* a ve spojení se jménem i číslovka *mnoho* (události) užívají mimo 1. a 4. p. tvary zakončené na *-a* (*kolika, mnoha*).

Řada číslovek se nesklňují, např. násobné typu *dvakrát, dvojnásobně*. Nesklonná může zůstat i číslovka *sto* (*ke sto divákům*) atd.

šest (šestadvacet) a *sedm* (sedmadvacet) mají v 1. a 4. p. tvar *šest, sedm*, pro ostatní pády tvar *šesti, sedmi*.

Deset (desetadvacet) a *dvacet* (dvacetadvacet) mají v 1. a 4. p. tvar *deset, dvacet*, pro ostatní pády tvar *deseti, dvaceti*.

Sto (sto) a *tisíc* (tisíc) mají v 1. a 4. p. tvar *sto, tisíc*, pro ostatní pády tvar *stov, tisícov*.

Polovina (polovina) a *půl* (půl) mají v 1. a 4. p. tvar *polovina, půl*, pro ostatní pády tvar *poloviny, půly*.

První (první) a *poslední* (poslední) mají v 1. a 4. p. tvar *první, poslední*, pro ostatní pády tvar *prvního, posledního*.

Druhý (druhý) a *třetí* (třetí) mají v 1. a 4. p. tvar *druhý, třetí*, pro ostatní pády tvar *druhého, třetího*.

Čtvrtý (čtvrtý) a *pátý* (pátý) mají v 1. a 4. p. tvar *čtvrtý, pátý*, pro ostatní pády tvar *čtvrtého, pátého*.

Šestý (šestý) a *sedmý* (sedmý) mají v 1. a 4. p. tvar *šestý, sedmý*, pro ostatní pády tvar *šestého, sedmého*.

Osmdesát (osmdesát) a *devadesát* (devadesát) mají v 1. a 4. p. tvar *osmdesát, devadesát*, pro ostatní pády tvar *osmdesáti, devadesáti*.

Sto (sto) a *tisíc* (tisíc) mají v 1. a 4. p. tvar *sto, tisíc*, pro ostatní pády tvar *stov, tisícov*.

Polovina (polovina) a *půl* (půl) mají v 1. a 4. p. tvar *polovina, půl*, pro ostatní pády tvar *poloviny, půly*.

První (první) a *poslední* (poslední) mají v 1. a 4. p. tvar *první, poslední*, pro ostatní pády tvar *prvního, posledního*.

Druhý (druhý) a *třetí* (třetí) mají v 1. a 4. p. tvar *druhý, třetí*, pro ostatní pády tvar *druhého, třetího*.

Čtvrtý (čtvrtý) a *pátý* (pátý) mají v 1. a 4. p. tvar *čtvrtý, pátý*, pro ostatní pády tvar *čtvrtého, pátého*.

Šestý (šestý) a *sedmý* (sedmý) mají v 1. a 4. p. tvar *šestý, sedmý*, pro ostatní pády tvar *šestého, sedmého*.

Osmdesát (osmdesát) a *devadesát* (devadesát) mají v 1. a 4. p. tvar *osmdesát, devadesát*, pro ostatní pády tvar *osmdesáti, devadesáti*.

Sto (sto) a *tisíc* (tisíc) mají v 1. a 4. p. tvar *sto, tisíc*, pro ostatní pády tvar *stov, tisícov*.

Polovina (polovina) a *půl* (půl) mají v 1. a 4. p. tvar *polovina, půl*, pro ostatní pády tvar *poloviny, půly*.

První (první) a *poslední* (poslední) mají v 1. a 4. p. tvar *první, poslední*, pro ostatní pády tvar *prvního, posledního*.

Druhý (druhý) a *třetí* (třetí) mají v 1. a 4. p. tvar *druhý, třetí*, pro ostatní pády tvar *druhého, třetího*.

Čtvrtý (čtvrtý) a *pátý* (pátý) mají v 1. a 4. p. tvar *čtvrtý, pátý*, pro ostatní pády tvar *čtvrtého, pátého*.

Šestý (šestý) a *sedmý* (sedmý) mají v 1. a 4. p. tvar *šestý, sedmý*, pro ostatní pády tvar *šestého, sedmého*.

Osmdesát (osmdesát) a *devadesát* (devadesát) mají v 1. a 4. p. tvar *osmdesát, devadesát*, pro ostatní pády tvar *osmdesáti, devadesáti*.

Připomeňte si, kterými otázkami se můžeme ptát na základní, druhé, druhové a násobné číslovky.

Číslovky souborové se běžně kladí k druhovým. Díllové a skupinové číslovky jsou tradičně řazeny k podstatným jménům, viz Slovník spisovné češtiny.

Tvar 7. pádu dvěma, oběma, který užívají množná lidé, je nespisovný.

Většina vyšších číselných hodnot se označuje spojením několika číslovek, říkáme jim kombinované číslovkové výrazy. Vypíšte slova letopočty z textu.

Číslovky jsou nesourodé z hlediska svých tvarů, tzn. že se sklňují většinou jako jiné slovní druhy: jako podstatná jména (tisíc – stroj, miliarda – žena), jako přídavná jména (druhý – mladý, první – jarní), jako zájmena (jedna – ten).

Některé číslovky mají skloňování, které se odchyluje od pravidelných vzorů, označujeme ho jako zvláštní skloňování. Mají ho některé číslovky základní a neurčité.

Dva, oba – zachovávají soubor duállových tvarů (např. 2. a 6. p. *dvou, obou*, 3. a 7. p. *dvěma, oběma*).

Tři a čtyři mají většinu tvarů jako vz. *kost* v množném čísle, kromě 2. pádu, kde je tvar *čtyř*, hovorově také *třech, čtyřech, a 7. pádu třemi*.

Pět až devadesát devět mají v 1. a 4. p. tvar *pět*, pro ostatní pády tvar *pěti*.

Neurčité číslovky *kolik, tolik, několik* a ve spojení se jménem i číslovka *mnoho* (události) užívají mimo 1. a 4. p. tvary zakončené na *-a* (*kolika, mnoha*).

Řada číslovek se nesklňují, např. násobné typu *dvakrát, dvojnásobně*. Nesklonná může zůstat i číslovka *sto* (*ke sto divákům*) atd.

šest (šestadvacet) a *sedm* (sedmadvacet) mají v 1. a 4. p. tvar *šest, sedm*, pro ostatní pády tvar *šesti, sedmi*.

Deset (desetadvacet) a *dvacet* (dvacetadvacet) mají v 1. a 4. p. tvar *deset, dvacet*, pro ostatní pády tvar *deseti, dvaceti*.

Sto (sto) a *tisíc* (tisíc) mají v 1. a 4. p. tvar *sto, tisíc*, pro ostatní pády tvar *stov, tisícov*.

Polovina (polovina) a *půl* (půl) mají v 1. a 4. p. tvar *polovina, půl*, pro ostatní pády tvar *poloviny, půly*.

První (první) a *poslední* (poslední) mají v 1. a 4. p. tvar *první, poslední*, pro ostatní pády tvar *prvního, posledního*.

Druhý (druhý) a *třetí* (třetí) mají v 1. a 4. p. tvar *druhý, třetí*, pro ostatní pády tvar *druhého, třetího*.

Čtvrtý (čtvrtý) a *pátý* (pátý) mají v 1. a 4. p. tvar *čtvrtý, pátý*, pro ostatní pády tvar *čtvrtého, pátého*.

Šestý (šestý) a *sedmý* (sedmý) mají v 1. a 4. p. tvar *šestý, sedmý*, pro ostatní pády tvar *šestého, sedmého*.

Osmdesát (osmdesát) a *devadesát* (devadesát) mají v 1. a 4. p. tvar *osmdesát, devadesát*, pro ostatní pády tvar *osmdesáti, devadesáti*.

Sto (sto) a *tisíc* (tisíc) mají v 1. a 4. p. tvar *sto, tisíc*, pro ostatní pády tvar *stov, tisícov*.

Polovina (polovina) a *půl* (půl) mají v 1. a 4. p. tvar *polovina, půl*, pro ostatní pády tvar *poloviny, půly*.

První (první) a *poslední* (poslední) mají v 1. a 4. p. tvar *první, poslední*, pro ostatní pády tvar *prvního, posledního*.

Druhý (druhý) a *třetí* (třetí) mají v 1. a 4. p. tvar *druhý, třetí*, pro ostatní pády tvar *druhého, třetího*.

Čtvrtý (čtvrtý) a *pátý* (pátý) mají v 1. a 4. p. tvar *čtvrtý, pátý*, pro ostatní pády tvar *čtvrtého, pátého*.

Šestý (šestý) a *sedmý* (sedmý) mají v 1. a 4. p. tvar *šestý, sedmý*, pro ostatní pády tvar *šestého, sedmého*.

Osmdesát (osmdesát) a *devadesát* (devadesát) mají v 1. a 4. p. tvar *osmdesát, devadesát*, pro ostatní pády tvar *osmdesáti, devadesáti*.

Sto (sto) a *tisíc* (tisíc) mají v 1. a 4. p. tvar *sto, tisíc*, pro ostatní pády tvar *stov, tisícov*.

Polovina (polovina) a *půl* (půl) mají v 1. a 4. p. tvar *polovina, půl*, pro ostatní pády tvar *poloviny, půly*.

První (první) a *poslední* (poslední) mají v 1. a 4. p. tvar *první, poslední*, pro ostatní pády tvar *prvního, posledního*.

Druhý (druhý) a *třetí* (třetí) mají v 1. a 4. p. tvar *druhý, třetí*, pro ostatní pády tvar *druhého, třetího*.

Čtvrtý (čtvrtý) a *pátý* (pátý) mají v 1. a 4. p. tvar *čtvrtý, pátý*, pro ostatní pády tvar *čtvrtého, pátého*.

Šestý (šestý) a *sedmý* (sedmý) mají v 1. a 4. p. tvar *šestý, sedmý*, pro ostatní pády tvar *šestého, sedmého*.

Praha hrála v životě Wolfganga Amadea Mozarta zcela mimořádnou úlohu. Pobyval v ní celkem pětkrát. Poprvé přijel do Prahy v osmdesátém sedmém roce 18. století, tedy ve svých jedenácti letech. Jeho příjezd se stal událostí číslo jedna a na Mistrovu počest byl uspořádán velký ples. Dne 17. ledna 1787 sám řídil představení Figarovy svatby v nové budově Nosticova (dnešního Mozartského) divadla. Už třetí den se muselo představení pod Mozartovým vedením pro velký úspěch opakovat.

b) V textu o Mozartovi určete, pokud je to možné, mluvnické kategorie číslovek a jejich vzor.

Kterou operu věnoval Mozart Pražanům a v Praze měla také premiéru?

Informace o vznech číslovek si můžete doplnit ze Stručné mluvnice české.

V tabulce označte křížkem druh číslovek:

Číslovka	U	N	Z	Ř	D	NS	SK	DL
moře (hodin)								
dvacítk								
čtvoro (období)								
několikáté								
mnohokrát								
šestery (kalhovy)								
nulát (minuta)								
první (host)								
mnohobásobně								
třetina (času)								
dvojice (dvěk)								
šestadvacet								
nálož (let)								
obojje (boty)								
postě								

Užité zkratky: U – určité, N – neurčité, Z – základní, Ř – řadové, D – druhové, NS – násobné, SK – skupinové, DL – díllové

Doplňte vhodné tvary číslovek dva, oba, tři, čtyři a nezapomente na existenci dubletních tvarů:

Měli jsme vystoupení od (2) ..... do (3) 0 (4)
 chybách mně řekl, ale ostatní mně zatáhl. Setkal jsem se tam se (2)
 významnými lékaři. Přiznal se, že nerozuměl (obě) .....
 nohou. Zkoušel jsem otevřít
 oříškám. Stál jsem pevně na (obě dvě) .....
 klíči. To bych neudělal ani (4) ..... rukama. Říká se, že (2) .....
 ranami ho strážil k zemi. Celou záležitost shrnul do (3, 4) ..... bodů.
 sloužit. (4) .....

Základní číslovky od dvaceti výše mají dvojitou podobu: **dvacet šest** nebo **šestadvacet**.

Číslovka čtyři má ve spojení s podstatnými jmény, která mají v 7. pádě duállový tvar na *-na* (nohama), také duállovou podobu – **čtyřma**.

■ 33. Podobně se zkracují přívisky a bližší míření určeni v zeměpisných jménech – např. *H. Podzemice, Jablonce n. H., K. Hory, Ml. Bolešlav, Mlý. Krumlov*.

■ 34. Závazně je psaní oficiálních zkratk akademických nebo vědecko-akademických titulů: *Dr.* (bakteriál), *DrSc.* (pro lat. *doctus scientiarum* – kandidát vědy), *Dr.* (doktor), *Dr.Sc.* (doktor (doktor přírodních věd), *Ing.* (inženýr), *Ph.D.* (*ursus artiumque doctor* – doktor práv), *MgDr.* (*magister*), *MUDr.* (*medicinus universae doctor* – doktor všeobecného lékařství), *MVDr.* (*medicinus veterinariae doctor* – doktor veterinárního lékařství), *PaedDr.* (*paedagogiae doctor* – doktor pedagogiky), *Ph.D.* (*philosophiae doctor* – doktor filozofie), *PhMdr.* (*pharmacologiae doctor* – doktor farmacie), *PhDr.* (*philosophiae doctor* – doktor přírodních věd), *magister* – magister farmacie, *KNDr.* (*invenit naturalium doctor* – doktor přírodních věd).
S malými počátečními písmenem se píšou zkratky vědecko-pedagogického titulu profesor a dočim (*prof. doc.*), *neoficiální zkratky* vědeckých a akademických titulů – např. *dr.* (doktor), *ing.* (inženýr) a čestného titulu *dr. h. c.* (doktor honoris causa – čestný doktor), označení členství v akademii věd *akad.* (akademik) a starší tituly *ing. arch.* (inženýr architekt), *akad. arch.* (akademický architekt), *akad. malíř* a *akad. sochař*.

■ 35. V některých ustálených zkratkách se z původního slova vypisují jen souhlásky, zatímco samohlásky se vypouštějí – např. vojenská hodnost: *kpt.* = kapitán, *mjr.* = major a některé jiné výrazy jako *štp.* = nákapustý), *mlá.* = mládek.

■ 36. Složená slova se zkracují tak, že se spojí počáteční písmena, resp. skupiny písmen obou částí – např. *čs.* = československý (na rozdíl od *č.* nebo *čes.* = český), *stř.* = staročeský, *sv.* = severský, *stř.* = staroslověnský (na rozdíl od *stř.* = slovanský).

■ 37. Zkratky některých ustálených slovních spojení se píšou dohromady, jako by šlo o zkratk slova jednotlivě: *aj.* = a jiné, *atd.* = a tak dále, *apod.* = a podobně, *atp.*, *atpod.* = a tak podobně, *mj.* = mimo jiné, *je* = to je(st), *např.* = například, *na* = například, *kupř.* = kupříkladu, *ku* = kupříkladu, *popř.* = například, *po* = například, *zn.* = to znamená, *zv.* = takzvaný, tak zvaný.

Poznámka: Zkratka se tvoří z první podoby slova, nikoli z výslovnosti. Proto se zkracuje např. *lat.* = latinský, *latins* (to nikoli *lat'.*), *ostř.* = ostřický, *špan.* = španělský, *španělský*.

■ 38. Zřídka se zkratky tvoří vypouštěním prvního a posledního písmene či písmen. Za takovými zkratkami se tečka nepíše – např. *pl.* = pamí, *14. čce* = 14. července, *fa, fb, fě* atd. = firma, firmy, firmě atd.

■ 39. Tečka se však píše za zkratkou titulu *doktor*, neměnou pro různé tvary v jednotlivých pádech, číslech i pro ženský rod: *dr. Urban*, *dr. Urbana*, *dr. Urbanovi* atd., *dr. Urbanová*, *dr. Urbanové* atd., a za zkratkami vojenských hodností jako *mjr.*, *přk.*

■ 40. Ke zkratkám náleží i slova zkratková, tj. zkratky, které mají charakter slov (skloňují se, mohou se stát základem dalšího odvození).
Velká většina zkratkových slov vzniká z celých počátečních slabik víceřadových názvů – např. názvy institucí a podniků (*Cedok* = Československá úpravní kancelář, *Sazka* = sázková kancelář).

■ 41. Od zkratk v užším smyslu se liší značky, tj. ustálené grafické znaky. Užívá se v nich: a) písmen různého typu – např. *B.* = *nucleus* reálných čísel, *V* = vektor; b) písmen různě upravených – např. *L* = libra, *€* = euro; c) písmen z jiných abeced než latinské – např. tečka μ = mikro, Ω = ohm; d) grafických znaků, které nejsou písmeny, tzv. ideogramů – např. $\%$ = procento (50 %).
Na rozdíl od zkratk se za značkami nepíše tečka. Když se píše písmeno malé a když velké, je u jednotlivých značek přesně stanoveno.

■ 42. Ke značkám patří:

■ 42.1 Písmenné značky měr – např. *m* metr, *cm* centimetr, *km* kilometr, *m²* metr čtvereční, *m³* metr krychlový, *l* litr, *hl* hektolitr, *a* ar, *ha* hektar, *ks* kus; značky vah – např. *g* gram, *dag* dekagram (dříve *dkg*), *kg* kilogram, *q* cent; značky měn – např. *h* haléř, *Kč* česká koruna, *f* frank; značky fyzikálních veličin a jednotek – např. *t* čas, *g* zemské zrychlení, *A* ampér, *cd* kandela, *hPa* hektopascal, *lx* lux, *s* sekunda, *V* volt, *W* watt; značky matematických pojmů – např. *log* logaritmus, *r* poloměr, *sin* sinus, *tg* tangens; značky hudebních pojmů – např. *p* piano, *ff* fortissimo; značky chemických prvků – např. *Ca* vápník, *Fe* železo, *H₂O* voda, *NaCl* chlorid sodný.

■ 42.1.1 Mezi číslicí a značkou se píše mezera – např. *90 km* = devadesát kilometrů, *20 %* = dvacet procent. Pokud se však značkou vyjadřuje příkladné jméno, píše se bez mezery – např. *90km rychlost* = devadesátikilometrová rychlost, *3V baterie* = třívoltová baterie, *8% roztok* = osmiprocentní roztok. Bez mezery se tyto výrazy píšou také v případech, kdy je značka vyjádřena slovně – např. *90kilometrová rychlost*, *8procentní roztok*, *30stupňový úhel*.

■ 42.2 Za značky se považují i zkratky z počátečních písmen víceřadových názvů psané velkými písmeny (tzv. iniciálové zkratky). Píšou se bez teček – např. názvy států (ČR Česká republika) názvy institucí a organizací (ARO anesteziologicko-resuscitační oddělení, MMF Mezinárodní měnový fond, OSN Organizace spojených národů), názvy podniků (ČD České dráhy), veřejných akcí (ZOH zimní olympijské hry), historických událostí (SNP Slovenské národní povstání) či ustálené zkratky názvů novin a časopisů (LN Lidové noviny).

Poznámka 1: Tam, kde by se iniciálové zkratky různých názvů shodovaly, vsuňují se rozlišující malá písmena – např. *PaedF* Pedagogická fakulta na rozdíl od *PF* Právnická fakulta.

Poznámka 2: Iniciálové zkratky se zpravidla čtou jako písmena abecedy – např. *generální tajemník OSN* (o-es-en). Pokud je to možné, vyslovují se jako jedno slovo – např. *pravcová strana ODA* [óda], besedě se v mluvných projevech skládají. Je vhodnější používat je v psané podobě jako iniciálové zkratky: *leží na ARO*.

■ 42.3 Značkami jsou také číslice (tzv. arabské: 0, 1, 2, 3... a římské: I, V, X, L, C, D, M) a jejich seskupení (1415, 3 458 021; MCMXXVII).

Za číslicemi, které označují číselkovou řadovou, se píše tečka – např. *o 7. hod.* = o sedmé hodině (ale v 7 hod.), *1.* = první, *2.* = druhý, *28. října* = dvacátého osmého října, *XIII. ročník* nebo *13. ročník* = třináctý ročník, *ve 2. svazku* = ve druhém svazku, *5. odstavce 1. kapitoly* = pátý odstavec první kapitoly, *3. nebo III. patro* = třetí patro, *Karel IV.* = Karel Čtvrtý.
Jestliže se číslo může číst jako číselková základní i řadová (v tom případě stojí číslice vždy za jmenem, i když má platnost číselkovky řadové), tečka se nepíše. Bývá to zejména při údajích letopočtu, při řadových číslovkách udávajících díly nebo svazky knih a ročníky časopisů, stránku knihy nebo časopisu, kapitolu, odstavec, řádek, verš či paragraf, při označování městských obvodů, čtvrtí, poštovních úřadů apod. – např. *Shakespeare se narodil v 1564 ve Strašfordu; v Praze 17. listopadu 1989; Encyklopedie Diderot II. 851* = Encyklopedie Diderot, díl II, strana 815, LN 4. 1991, str. 7 = Lidové noviny, ročník 4, § 9 odst. 2. písm. a) zákona č. 87/1991 Sb.; *Praha 6-Dejvice, Kyjevská 4.*

Data se označují buď číslicemi s tečkou: *9. 5. 1943* či *9. V. 1945*, nebo zlomkem bez teček: *9/5 1945* či *9/V 1945*.

Poznámka: Mezi číslicemi označujícími hodiny a minuty se píše tečka – např. *13.30*. Mezi celky a desetinnými zlomky se píše čárka: *3.14159*; *6.50 Kč*. Časové údaje při sportovních výkonech se píšou takto: *chíže na 50 km: 4:30.41.00* (bez označení časových jednotek).

PSANÍ VELKÝCH PÍSMEN

■ 43. Velké počáteční písmeno ve slově vyjadřuje skutečnost, že jde o:

- a) vlastní jméno;
- b) jev hodnocený pisatelem jako významný, hodný úcty;
- c) začátek větného celku;
- d) určitou zkratku nebo značku (viz § 29 – 42).